

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד א - מג עמוד ב

רב יהודה רמי תכילתא לפרוזמא דאינשי ביתיה, ומברך כל צפרא להתעטף בציצית. מדרמי, **קסבר: מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא**, אמאי מברך כל צפרא וצפרא? כרבי, דתניא: תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן, דברי רבי. אי הכי, כל שעתא נמי! רב יהודה אינש צניעא הוה, ולא שרי ליה לגלימיה כוליה יומא. ומאי שנא מצפרא? כי משני מכסות לילה לכסות יום. ת"ר: הכל חייבין בציצית, כהנים, לויים וישראלים, גרים, נשים ועבדים; ר"ש פוטר בנשים, מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות... ר"ש פוטר בנשים. מאי טעמא דר"ש? דתניא: +במדבר ט"ו+ וראיתם אותו - פרט לכסות לילה; אתה אומר: פרט לכסות לילה, או אינו אלא פרט לכסות סומא? כשהוא אומר: +דברים כ"ב+ אשר תכסה בה - הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו? פרט לכסות לילה; ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה? מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים. ורבנן האי +במדבר ט"ו+ וראיתם אותו מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתניא: וראיתם אותו וזכרתם - ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו, ואיזו זו? זו קרית שמע, דתנן: מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיכיר בין תכלת ללבן. ותניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם - ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה, ואיזו זו? זו מצות כלאים, דכתיב: +דברים כ"ב+ לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך. תניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצות כולן; ור"ש היא, דאמר: מצות עשה שהזמן גרמא היא. תניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן. ותניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם... ועשיתם - ראה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה. ורשב"י אומר: כל הזרז במצוה זו - זוכה ומקבל פני שכניה, כתיב הכא: וראיתם אותו, וכתוב התם: +דברים ו' + את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד.

רש"י מסכת מנחות דף מג עמוד א

רב יהודה רמי ליה תכילתא לפרוזמא דאינשי ביתיה - היה מטיל ציצית לבגד שמתכסה בו אשתו.

תוספות מסכת מנחות דף מג עמוד א

ור"ש פוטר בנשים - אף על גב דאמרינן ברכות (דף כ:) גבי קידוש דנשים חייבות דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וזכור ושמור בדבור אחד נאמרו ואמרינן נמי במכילתין וברושלמי דגדילים ולא תלבש בדבור אחד נאמרו לאו מילתא היא דהתם לא איתמר בדבור אחד אלא לאשמועין הא אבל הכא איתמר כי הכי דלא ניסתר אהדדי והכי נמי אין להקשות דנידרוש כי הכי דמרבינן (פסחים מג:) גבי אכילת מצה דהתם שאני דכתיבי בחד קרא.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד א

הא דרב עמרם חסידא רמא תכלתא לפרוזמא דאינשי ביתיה, תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן. אתא לקמיה דרב חייא בר אשי, אמר ליה: הכי אמר רב מפסקן והן כשרין. אלמא: פסיקתן זו היא עשייתן, הכא נמי, קציצתן זו היא עשייתן.

רש"י מסכת סוכה דף יא עמוד א

רמא תכלתא - הטיל ציצית.

לפרוזמא דאינשי ביתיה - לטלית אשתו, דקסבר לילה זמן ציצית הוא, וראיתם אותו (במדבר טו) - פרט לכסות סומא, אבל כסות לילה - חייב, והויא מצות עשה שלא הזמן גרמא, ונשים חייבות.

תוספות מסכת סוכה דף יא עמוד א

דרב עמרם חסידא רמא תכלתא לפרוזמא דאינשי ביתיה - וכן רב יהודה פרק התכלת (מנחות דף מג.) דקסברי לילה זמן ציצית ולא מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות כרבנן דפרק התכלת (שם) דאמרי הכל חייבין בציצית נשים ועבדים ור"ש פוטר בנשים וכוותיה קי"ל מדדחיק גמרא בריש פרק שני דזבחים (דף יח:) לאוקומי תנאי התם כולהו כר' שמעון דממעט כסות לילה ומרבי כסות סומא ועובדא דר' יהודה בר אילעאי פ' במה מדליקין (שבת ד' כה: ושם) שהיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן דאמרינן ואינהו סבור גזרה משום כסות לילה ואיכא טעמא אחרינא פ' התכלת (מנחות מ:) ומדנקט האי טעמא שמע מינה דהוא עיקר ועוד בפרק במה מדליקין (שבת כז:) גבי האי דפריך דכי הכי דמרבי שאר בגדים לענין טומאה נרבי נמי לענין ציצית מאשר תכסה בה ומשני דההוא מיבעי לרבות כסות סומא ומייתי ברייתא דר"ש שמע מינה דכן הלכה וסתם ברייתא דפ"ק דקדושין (דף לד: ושם) גבי מצות עשה שהזמן גרמא דקחשיב ציצית ועוד דרבנן דר"ש מוקי פרק התכלת (מנחות דף מג:) וראיתם אותו לכדתניא וראיתם וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בה ואיזו זו קריאת שמע אלמא קסברי קריאת שמע דאורייתא וקיימא לן דקריאת שמע דרבנן בפ' מי שמתו (ברכות דף כא.) ומיהו מזה אין ראה דהא רב יהודה דאמר ק"ש דרבנן ואשכחן דרמא תכלתא לפרוזמא דאינשי ביתיה דפרק התכלת והוא דריש כאידך תנא דדריש וזכור מצוה אחרת ואיזו זו כלאים ועוד יש ראה מפרק שני דברכות (דף יד:) דאמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתא דבמערבא (אמרי) לא (אמר) מצות ציצית בלילה ומסיק דאתחולי הוה מתחלי וכיון דמתחלינן גמרינן משמע מהא דלילה לאו זמן ציצית.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לג עמוד ב - לד עמוד א

כל מצות עשה שהזמן גרמא וכו'. ת"ר: איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא? סוכה, ולולב, שופר, וציצית, ותפילין; ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא? מזוזה, מעקה, אבידה, ושילוח הקן.

תוספות מסכת קידושין דף לד עמוד א

ותפילין וציצית - אף על גב דקיימא לן בהקומץ רבה (מנחות דף לו:): דלילה זמן תפילין והלכה ואין מורין כן מ"מ שפיר הוי מצות עשה שהזמן גרמא שהרי אין נוהגין בשבתות ובי"ט כדדרשין בפרק המוצא תפילין (עירובין דף צו.) לפי שאין צריכין אות דשבת גופא איקרי אות כדכתיב כי אות היא וציצית דחשבינן הכא מצות עשה שהזמן גרמא אומר ר"י דהיינו כרבי שמעון דבפרק התכלת (מנחות דף מג.) דסבר לילה לאו זמן ציצית הוא ופטר נשים כדאיתא התם וכן הלכה דהא בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:): מפרש טעמא דסדין פטורה מן הציצית גזירה משום כסות לילה והיינו טעמא לרבי שמעון דוקא ועוד קאמר בפ"ב דברכות (דף יד:): דבמערבא אין אומרים פרשת ציצית בלילה ומסיק נמי אביי אן מתחילין מדמתחלי במערבא וכיון דמתחילין גמרינן ותימה היכי חשיב ציצית מ"ע שהזמן גרמא למ"ד (מנחות דף מא.) ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא חייבין בציצית והתם ליכא זמן גרמא כלל דבין ביום בין בלילה חייבין ואפילו למ"ד (שם) ציצית חובת גברא הוא קשה דכמו דכסות לילה פטורה כשהוא לובשה ביום ה"נ כסות יום חייבת כשלוש בלילה דהכי אמרינן בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית וא"כ היכי חשיב לה זמן גרמא כיון שחייבת בין ביום ובין בלילה ואומר ר"י כיון שחייבו תלי במה שהזמן גרם לבישתה ביום יש לה ליחשב זמן גרמא שזמן לבישתה גורם החיוב.

רש"י מסכת זבחים דף יח עמוד ב

פרט לכסות לילה - טלית העשויה לכסות לילה פטורה מן הציצית.

רש"י מסכת שבת דף כז עמוד ב

לכסות לילה - כסות המיוחד ללילות, דלא ניחייב.

רש"י מסכת מנחות דף מ עמוד ב

ה"ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה - שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה.

תוספות מסכת שבת דף כה עמוד ב

גזירה משום כסות לילה - מדנקט סתמא דש"ס האי טעמא ולא נקט טעמא שמא יקרע משמע דקי"ל כרבי שמעון דפטר כסות לילה בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) וכן משמע בפ"ב דברכות (ד' יד:): דאמר במערבא לא היו אומרים פרשת ציצית בלילה אלא מתחילין דבר אל בני ישראל אמר אביי כיון דאינהו מתחילין אן נמי מתחילין וכיון דמתחילין מסיימין משמע דמודו כולהו דאין מצות ציצית בלילה ולכך נשים פטורות מן הציצית ורב יהודה ורב עמרם דהוו רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה בהתכלת (ד' מג.) ובפרק קמא דסוכה (ד' יא. ושם) משום דסברי דהויא מצות עשה שלא הזמן גרמא לא קיימא לן כוותיהו דהא משמע שהם דווקא היו עושין ולא האחרים ובפרק קמא דקדושין (ד' לג:): תנו רבנן מצות עשה שהזמן גרמא שופר ולולב סוכה וציצית.

תוספות מסכת מנחות דף מ עמוד ב

משום כסות לילה - ר"ת פי' דכן עיקר כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף כה:): ואינהו סבור משום כסות לילה מתוך כך יש להוכיח מכאן דהלכה כר' שמעון דלילה לאו זמן ציצית היא ועוד אמרינן פ' במה מדליקין (דף כז.) אשר תכסה בה למה לי לאתויי כסות סומא והיינו כר"ש דלרבנן דרבי שמעון מוקמי ליה לרבנות בעלת חמש אלמא סתם הש"ס כר"ש אתא ועוד בפ' ב' דברכות (דף יד:): אמרינן שלא היו אומרים במערבא פרשת ציצית בלילה [ורב יוסף אמר עלה] כמה מעליא האי שמעתא וסתם ברייתא נמי פ"ק דזבחים (דף יח:): כר' שמעון מוקי ורב יהודה דרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה לקמן (דף מג.) ובפ"ק דסוכה (דף יא.) ר"י לבד היה עושה כן ובפ"ק דברכות (דף יג.) אמר ר' יהושע בן קרחה למה נסמכה פרשה וכו' לומר שזו נוהגת בין ביום בין בלילה וזו אינה נוהגת אלא ביום ואור"ת אע"ג דכסות יום חייב אפי' בלילה וכסות לילה פטור אפי' ביום מכל מקום מיקרי שפיר זמן גרמא שהיום גורם לחייב המלבוש מיהו בירושלמי דקדושין ובתוספתא גרסינן איזו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון אבידה ושילוח הקן ומעקה וציצית ורבי שמעון פטר את הנשים מן הציצית אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור אמר ר' אילא טעמא דרבנן שאם היתה טלית המיוחדת ליום וללילה חייבת ובספרי נמי תניא על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' וכו' שומע אני אף כסות לילה במשמע ת"ל וראיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית וצ"ע.

רמב"ם הלכות ציצית פרק ג

הלכה ז

כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת אלא עושין הלבן בלבד של חוטי פשתן, לא מפני שהציצית נדחית מפני השעטנז אלא גזירה מדבריהם שמא יתכסה בה בלילה שאינה זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה, שחובת הציצית ז' ביום ולא בלילה שנאמר וראיתם אותו בשעת ראייה, וסומא חייב בציצית אע"פ שאינו רואה אחרים רואין אותו.

הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה ז

[ז] וכשיטה זו פר"י ודלא כרש"י שפירש כסות לילה שמייוחד לילה אבל כסות יום חייב אף בלילה וכן רא"ם וכן פירש ריצב"א וכתב וז"ל ואחר שפירשנו כסות לילה כסות יום בלילה אבל כסות לילה ביום חייב יש לחוש לסדינים שיש להן ד' כנפות ומתכסין בהן בבקר לכן חייבין בציצית ושמעתי שרבינו אליהו מפרי"ש היה עושה להן ציצית ע"כ ועיין בטור סימן י"ח דעת הרא"ש:

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ציצית סימן א

...היה אור"ת הא דקאמר הכא פרט לכסות לילה היינו כסות המיוחד ללילה אבל כסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים [אפילו אם לובשו בלילה] ודקדק זה מדאמר בפרק התכלת (דף מ ב) א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל תכלת אין בו משום כלאים ואפילו בטלית פטורה. ומסיק דהאי טלית פטורה מיירי בהטיל למוטלת ודקדק ר"ת ז"ל מהא דקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמעינן דתכלת אין בה משום כלאים.... והכא נמי אתא לאשמעינן דאין בה משום כלאים אפי' בלילה ואע"ג דלאו זמן ציצית הואי דלגמרי התיר הכתוב כלאים בציצית ואין בו משום כלאים כלל ואפי' ללובשו בלילה וכן משמע מהא דקאמר (מנחות דף מ א) גבי סדין בציצית גזירה משום כסות לילה ולא קאמר גזירה שמא יתכסה בו בלילה וכן אמר בפרק התכלת (דף מד ב) דטלית שאולה חייבת בציצית משלשים ואילך משום דנראית כשלו ומשתיי בה כלאים אע"ג דפטורה מדאורייתא אצלו כיון דהותרה אצל בעל הטלית. ובספרי תניא אם היתה מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית. ועוד תניא התם רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים כסות אשה מן הציצית אלא פעמים שמתכסה בה בעלה. הילכך נראה דכלאים בציצית שרי בטלית של איש בין לאיש בין לאשה בין ביום בין בלילה ואפ"ה חשיב מצות עשה שהזמן גרמא כיון דכסות לילה פטור. ועוד דטלית של יום נמי אם נפסק בלילה שרי ולא מיחייב עד ביום (ס"א עד היום). נראה לי דהני תרי שינויי סתרי אהדדי דלשנויא קמא מתעטף בלילה כסות יום חייב לברך מדלא משכח דהוי מצות עשה שהזמן גרמא אלא משום דכסות לילה פטור משמע הא כסות יום חייב אף בלילה ולא ידך שינויא משמע דכסות יום אין מברכין עליו בלילה מדקאמר שאם נפסק בלילה דלא מיחייב לתקנה עד היום. וראיתי באשכנז לפני יום הכפורים כשמשימין שליח ציבור מתעטף בטלית של אחר כדי להפטר מהברכה משום טלית שאולה. משום דמספקא להו בטלית. שאינו שלו [צ"ל שהוא של] אם צריך לברך או לא. ונראה לי כשינויא קמא כי היכי דכסות לילה פטור אפי' ביום הכי נמי כסות יום חייב אפי' בלילה וכ"כ בספר המצות שריצב"א היה מברך בליל יום הכפורים כשהיה מתעטף בטליתו. וכן משמע בירושלמי בפ"ק דקידושין דקאמר אמר להם ר"ש אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית אלמא תלי טעמא דהז"ג בכסות לילה אלמא (ס"א משמע) הא כסות יום חייב אף בלילה:

שיטה מקובצת מנחות דף מ: אות א

[א]... וכסות המיוחד ביום אי לביש ליה בלילה נמי מברך עליו וכן משמע בירושלמי ואמר הרר"י מקינון שכך היה מנהגו של הריב"א כשהיה משכים קודם עמוד השחר ללמוד תורה היה מברך על טלית ומשום ההיא דירושלמי אבל לא היה נראה בעיני ר"ש בר שמשון לברך בלילה על הציצית כיון דלילה לאו זמן (תפילין) [ציצית] היא והיה נוהג בסליחות קודם עמוד השחר ובערבית היה לוקח טלית שאולה להתעטף בו שלא היה מברך עליו:

בית יוסף אורח חיים סימן יח

...כתב בהגהות מיימוניות (פ"ג אות ז) שרש"י פירש כדברי הרמב"ם ורבינו שמשון פירש כרבינו תם וכן רא"ם (יראים השלם סי' תא). ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דרב מובהק הוא וכל שכן דרש"י סבירא ליה כותיה ועוד דספק ברכות להקל:

שולחן ערוך אורח חיים סימן יח

סעיף א

לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעיט מוראיתם אותו (במדבר טו, לט) (א) <א> להרמב"ם, כל מה ששובש בלילה פטור אפילו הוא מיוחד ליום, ומה ששובש ביום חייב, אפילו מיוחד ללילה. א <ב> ולהרא"ש, כסות המיוחד ללילה, פטור, אפילו לובשו ביום, וכסות המיוחד ליום ולילה, חייב, אפילו לובשו בלילה. הגה: וספק ברכות (ב) להקל. ע"כ אין לברך עליו אלא כששובש ביום והוא <ג> מיוחד (ג) ג"כ ליום (הגהות מיימוני). ואחר (ד) [ג] תפלת ערבית, אע"פ שעדיין יום הוא, אין לברך עליו (פסקי מהרא"י סי' קכ"א). (ה) ב [ד] ובליל יום כפורים (ו) יתעטף (ז) בעוד יום ויברך עליו (תשב"ץ).

משנה ברורה סימן יח ס"ק א

(א) להרמב"ם וכו' - ומ"מ מותר [א] לצאת לר"ה בליל שבת בטלית עם הציצית ולא הוי משוי שהם נוי הבגד ותכשיטיה: (ב) להקל - היינו דוקא לענין ברכה [ב] אבל אסור ללבוש כסות של לילה ביום בלא ציצית וכן כסות של יום בלילה משום ספק. ומ"מ נראה דהש"ץ הלובש טלית בלילה א"צ לבדוק הציצית דבכגון זה בודאי נוכל לסמוך על חזקתן שמכבר: (ג) ג"כ ליום - פי' גם ליום ואפילו [ג] גם מיוחד ללילה וכ"ש ליום לבד:

דברים פרק כב

(ה) לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת יקנן אלהיך כל עשה אלה:

תרגום יונתן דברים פרק כב פסוק ה

(ה) לא יהיה גוללין דציצית ותפילין דהינון תקוני גבר על איתא ולא יספר גבר בי שיחיא ועריותיה ובי אנפוי לאיתחמאה הין נשא ארום מרחק קדם ואלהכון הוא כל דעביד אלין:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב ופסיקתא רבתי (איש שלום) פסקא כב - י' הדברות פ' תנינותא

התיבון הרי מיכל בת כושי היתה לובשת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגלים ולא מיחו בידיה חכמים ר' חזקיה בשם ר' אבהו אשתו של יונה הושבה מיכל בת כושי מיחו בידיה חכמים.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף צו עמוד א - צו עמוד ב

דתניא: מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים. ואשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים. מדלא מיחו בה חכמים - אלמא קסברי: מצות עשה שלא הזמן גרמא היא. - ודילמא סבר לה כרבי יוסי, דאמר: נשים סומכות רשות. דאי לא תימא הכי - אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה. מי איכא למאן דאמר רגל לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא? אלא: קסבר רשות, הכא נמי: רשות.

רבינו חננאל מסכת עירובין דף צו עמוד א

דתניא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין בלילה ולא מיחו בה חכמים לאו משום דסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא כלומר זמנם בכל יום ואפי' בשבתות וי"ט לפיכך לא מיחו בה חכמים ש"מ דשבת זמן תפילין סבירא להו. ודחינן ודלמא חכמים סבירא להו הנחת תפילין בנשים רשות

רש"י מסכת עירובין דף צו עמוד א

בת כושי - בת שאול כדכתיב (תהלים ז) על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאול, כדאמרינן באלו מגלחין (מועד קטן טז, ב). ולא מיחו בה חכמים - דהוי כתוספת על דברי תורה, שפטרה נשים ממצות עשה שהזמן גרמא.

תוספות מסכת עירובין דף צו עמוד א

מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין - בפסיקתא [רבתי פכ"ב] דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הושבה מיכל בת כושי מיחו בה חכמים מה שפי' בקונטרס דאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין בידה שנראה כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה לית ליה נשים סומכות רשות ושמעינן ליה בפ"ק דסוכה (דף ב:): דאמר הילני המלכה היתה יושבת בסוכה וז' בניה ומיהו יש ליישב דמשום בניה היתה יושבת ולא מיחזי ככל תוסף אי נמי משום דשמעינן ליה לרבא בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח:): דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלא בזמנו דכיון דלא מיכווני לה לא עברה אך נראה דוחק ונראה לפרש דטעמא למ"ד דלא הוי רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר ועלייה לרגל משום דמיחזי כמביאה חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לצורך ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעכבין למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחזי מוסיף אלא משום דתקיעה מלאכה דרבנן היא כדאמר בפ' כיוסי הדם (חולין דף פד:): דאין וודאה דוחה שבת וסמיכה אפי' בהקפת יד מיחזי כעבודה בקדשים.

ספר החינוך מצוה תכא

מצות תפילין של יד

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים אבל לא בנקבות, לפי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ומכל מקום אם רצו להניח אין ממחין בידם ושכר יש להן, אבל לא כשכר האיש, שאינו דומה שכר המצווה ועושה כשכר שאינו מצווה ועושה. ובמסכת עירובין בריש פרק המוצא תפילין [צ"ו ע"א] אמרו זכרונם לברכה שמיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בידה חכמים, ושם אמרו אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בידה חכמים.

בית יוסף אורח חיים סימן לח

ג ונשים ועבדים פטורים. משנה בפרק מי שמתו (ברכות כ.). ויהיב טעמא בגמרא משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. וכתב הרא"ש בהלכות תפילין (סי' כט) ואף על גב דקיי"ל כרבי עקיבא דאמר (עירובין צו.). לילה זמן תפילין מכל מקום שבת ויום טוב לאו זמן תפילין: כתב הכל בו (סי' כא) בשם הר"ם שאם רצו הנשים להניח תפילין אין שומעין להן מפני שאינן יודעות לשמור עצמן בנקיות עכ"ל ובספר ארחות חיים (הל' תפילין סי' ג) הקשה עליו מדאמרינן בריש פרק המוצא תפילין (שם) דמיכל בת כושי (פירוש בת שאול) היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים. ולי נראה שטעם הר"ם כמו שכתבו התוספות (ד"ה מיכל) דאיתא בפסיקתא (רבתי פרק כב) שמיחו בה חכמים ופירשו הם דטעמא משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אינן זריזות ליזהר והר"ם רצה לחוש לדברי הפסיקתא:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לח

סעיף ג

(י) נשים ועבדים פטורים מתפילין, מפני שהוא מצות עשה (יא) <א> שהזמן גרמא. הגה: ואם (יב) הנשים רוצין להחמיר על עצמן, (יג) ג <ב> מוחין בידם (כל בו).

מגן אברהם סימן לח ס"ק ג

ג (פמ"ג) (מחה"ש) מוחין כו' - מפני שצריכין גוף נקי ונשים אינם זריזות להזהר אבל אם היו חייבים לא היו פטורין מה"ט דהוי רמי אנפשייהו ומזדהרי כנ"ל דלא כע"ת:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן לח

סעיף ג

ואם הנשים וכו'. שאינן זריזות לשמור בגוף נקי שם ועתוס' דעירובין צ"ו א' ד"ה מיכל בפסיקתא כו' ונראה לפרש כו' ואף על גב דבגמ' אמרו דלא מיחו כו' וקי"ל כמ"ד סומכות רשות כמש"ל סי' י"ז חש לה לדברי פסיקתא ב". וכו"ה בירושלמי פ"ב דברכות תמן תנינן נשים ועבדים וקטנים פטורים כו' והרי מיכל בת כושי כו' ר' חזקיה בשם ר' אבהו מיכל ב"ש מיחו בה חכמים אשתו של יונה הושבה וי"ל דגם הגמ' ס"ל כן אלא לא הוצרכו להביאו אלא מ"ד דנשים חייבות ודחו ליה דס"ל כמ"ד רשות ומותרות אבל ר' אבהו ס"ל אף על גב דסומכות רשות אפ"ה אסורות כנ"ל:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן מט

בענין התנועה החדשה של נשים השאננות והחשובות בע"ה. י"ח אלול תשל"ו. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"י קעלעמער שליט"א רב בבאסטאן בקהלה חשובה.

הנה בדבר הנשים השאננות והחשובות אשר בעיני הנהגות המדינות בעולם הן גם כן מהלוחמות יחד עם התנועה כזו עם הנשים הלוחמות בזה מכל העמים שבעולם, אבל נשים אלו שהן שומרות תורה רוצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה ויש מהן אשר מתפללות בטלית וכדומה בעוד דברים, ורוצה שאביע בזה דעתי בעצם הדבר ואיך שיתנהג כתר"ה.

והנה ראשית צריך לדעת כי מעיקרי האמונה הטהורה שלנו שכל התורה בין שבכתב בין שבעל פה ניתנה מהקב"ה בעצמו בהר סיני ע"י משה רבנו ע"ה ואי אפשר לשנות אפילו קוץ אחד לא להקל ולא להחמיר. אך נצטוינו שכשיש צורך לסיג ולגדר היה חיוב על הסנהדרין וחכמי התורה לתקן איזה תקנות לאסור איזה דברים וכן לחייב איזה דברים אך בהודעה מרבנן שהוא לתקנה ולסיג, ומזמן שנתפזרנו בכל הארצות לית לנו כח זה אלא שיש לחכמים לתקן כל מקום ומקום איזה תקנה רק למקומם ורק לזמן קצר. וממילא זה שהתורה פטרה ממ"ע = ממצות עשה = שהזמן גרמה הוא מן התורה וגם רבנן לא חייבו כי לא ראו בזה שום צורך לחייבן ואדרבה משמע שהצורך הוא לפטור דוקא מהטעמים שפטרן תורה, ולבד טעמי התורה שלא ידוע לסתם אינשי אף לא לת"ח גדולים ואנו מחוייבין להאמין שאיכא טעמים גדולים לקב"ה נותן התורה איכא גם טעמים גלויים לכל, כי סתם נשים בעולם אינם עשירות ועליהן מוטל גידול הילדים והילדות שהיא מלאכה היותר חשובה להשי"ת ולהתורה, וכן ברא השי"ת בטבע כל מין ומין דמבע"ח = דמבעלי חיים = שהנקבות יגדלו את הולדות ואף את מין האדם לא הוציא מן הכלל בזה שגם טבע הנשים מסוגל יותר לגידול הילדים שמצד זה הקל עליהן שלא לחייבן בלמוד התורה, ובמ"ע שהזמ"ג = ובמצות עשה שהזמן גרמה =, שלכן אף אם ישתנה סדור החיים בעולם גם לכל הנשים ולעשירות בכל הזמנים ואף כשאפשר למסור הגידול לאיזה אינשי ונשי כבמדינתנו לא נשתנה דין התורה ואף לא דין דרבנן, ולא תועיל שום מלחמה כי אין שום כח לשנות אפילו בהסכם כל העולם כולו שום דבר, והנשים שמתעקשות ורוצות ללחום ולשנות הן בחשיבות כופרות בתורה, עיין ברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ח דשלשה הן הנקראין כופרין בתורה האומר אף על תיבה אחת שמשה אמרו מפי עצמו, והכופר בפירושה שהוא תורה שבעל פה, והאומר שהוחלף דבר אחד כל אחד משלשה אלו כופר בתורה ודינם שאין להם חלק לעוה"ב, ואף שלשון הרמב"ם הוא האומר שהבורא החליף מצוה זו, פשוט שהוא לרבותא דאף דאומר שהבורא החליף מצוה זו וכ"ש כשאומר שהרשות ביד האינשי להחליף, שג"כ הרי אומר בזה שאין התורה נצחית וכל הטעם הוא שהרי מכחיש כמה כתובים המורים שהתורה נצחית כדכתב הכ"מ.

איברא דאיכא רשות לכל אשה לקיים אף המצות שלא חייבתן תורה ויש להם מצוה ושכר על קיום מצות אלו וגם לשיטת התוס' רשאות גם לברך על המצות וכמנהגנו שמקיימות מצות שופר ולולב וגם מברכות שא"כ גם על ציצית שייך לאשה שתצצה ללבוש בגד שיהיה בצורה אחרת מבגדי אנשים אבל יהיה בד' כנפות ולהטיל בו ציצית ולקיים מצוה זו. ורק להניח תפילין כתבו התוס' עירובין דף צ"ו ע"א ד"ה מיכל דצריך למחות בידן משום דתפילין צריך זריזות מרובה בגוף נקי ובהיסח הדעת שמטעם זה אף אנשים שמחוייבין בתפילין נמנעין מלהניחם כל היום אלא רק זמן המועט דתפלה בשחרית, וכן איפסק ברמ"א או"ח סימן ל"ח סעי' ג', ובתרגום יונתן על קרא דלא יהיה כלי גבר על אשה איתא לא יהי גולין דציצית ותפילין דהינן תיקוני גבר על איתא לא סבירא להו לתוס' זה, ופשוט שהתוס' סברי שאינו מתרגום יונתן. אבל פשוט שהוא רק בחשקה נפשה לקיים מצות אף כשלא נצטוותה, אבל מכיון שאינו לכוונה זו אלא מצד תורעמותה על השי"ת ועל תורתו אין זה מעשה מצוה כלל אלא אדרבה מעשה איסור שהאיסור דכפירה שחושבת דשייך שיהיה איזה חלוף בידי התורה היא עושיית גם במעשה שחמיר.

ושנית צריך לדעת כי אין זה בשביל שנשים פחותות במדרגת הקדושה מאנשים דלענין הקדושה שוות לאנשים לענין שייכות החיוב במצות שרק מצד הקדושה דאיכא בישראל הוא ציוי המצות וגם לנשים נאמרו כל הקראי דקדושה בין תחלת תנאי קבלת התורה והייתם לי סגולה ואתם תהיו לי גוי קדוש שנאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו האנשים, ובין ואנשי קדש תהיו לי שבמשפטים והייתם קדשים דשמיני וקדשים תהיו והייתם קדשים שבפ' קדשים וכי

עם קדוש אתה לה' שבפ' ראה ובכל מקום שנמצא ענין קדושה דישאל נאמר גם לנשים, ולכן גם הנשים מברכות בלשון אשר קדשנו במצותיו כמו האנשים אף על המצות שלא חייבתן תורה, ורק שהוא קולא מאיזה טעמי השי"ת שרצה להקל לנשים כדלעיל ולא מצד גריעותא ח"ו, ובהחייבים בין איש לאשתו איתא חיוב הכבוד על האיש לאשתו ועל האשה לבעלה בלא שום חלוקה, והרבה מהנשים שהיו נביאות ויש להן כל דיני נביא שבאנשים, ובהרבה דברים נשתבחו בין בקראי בין בדברי חז"ל עוד יותר מלאנשים, וליכא שום זלזול בכבודן ובכל דבר בזה שנפטרו מלמוד התורה וממצות שהזמ"ג וליכא כלל שום סבה להתרעם כלל, וזה יש לכתרה להסביר בכל פעם ופעם ולהיות תקיף וחזק בדעתו שהוא כדיני התורה למחות באלו הנשי שאחר כל זה יעמדו בדעתן האולת והעקושה שלא לשנות שום דבר ממנהגי ישראל הקדושים.

דף על הדף עירובין דף צו עמוד א

בתרגום יונתן על הפסוק (דברים כב, ה) לא יהי' כלי גבר על אשה, כתב שאסור לאשה ללבוש ציצית ותפילין שהם כלי גבר. ותמה החיד"א בספרו שיורי ברכה מהא דאמר כאן דמיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים, ובסוגיין דנו משום איסור בל תוסיף, ולפי דברי התרגום יונתן הנ"ל, ל"ל מיחו בה משום לא יהי' כלי גבר על אשה.

ותירץ המלבי"ם בספרו ארצות החיים (או"ח סי' י"ז בהמאיר לארץ ס"ק ט"ו) דהלבוש (שם) והלחם חמודות גם כן כתבו דאשה אסור להניח תפילין משום לא יהי' כלי גבר על אשה, והאלי' רבה תמה עליהם דקיי"ל (ביו"ד סי' קפ"ב) דדוקא בלובשת משום עידי וקישוט אסור, וכאן הרי היא לובשת לשם מצוה ולא לשם קישוט. אלא דהתרגום יונתן לשיטתו שאסור ללבוש כלי גבר על אשה אפילו שלא לשם קישוט, שכן כתב בתרגום על נביאים (שופטים ה') ביעל שתקעה יתד ברכתו של סיסרא, ולא הרגתו בכלי זיין, משום דאסור לאשה מחמת לא יהי' כלי גבר על אשה, שגם שלא לשם קישוט אסור.

ובגוף הך דינא שבלא לשם קישוט ליכא משום לא יהיה כלי גבר על אשה. עיין בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קע"ג) שהביא מס' יד הקטנה שתמה מאוד על דין זה דהא הוי פסיק רישא, ואיך יהי' מותר לכתחילה לעבור על איסור דאורייתא משום דאינה מתכוונת להתקשט.

ותירץ המהר"ם שיק ביסוד שישנם איסורים שהכוונה בהם הוא גוף האיסור, וכמו שכתב הרשב"א בשבת קלג דהקוצץ בהרת בערלה כדי למול הוי רק דבר שאינו מתכוון. ולא הוי פסיק רישא, דהתורה אמרה "לטהרו או לטמאו", שגוף האיסור של קציצת בהרת הוא רק אם מתכוין לטהרו על ידי זה, אבל כאן שמתכוון רק למולו אין כאן איסור כלל.

וה"נ לגבי לא יהי' כלי גבר, אמרה התורה "כי תועבת ד' אלקיך כל עושה אלה", והיינו שגוף האיסור הוא כוונת הקישוט וההתייפות בכלי גבר. אבל באופן שלובשת הכלי גבר לסיבה אחרת אין כאן איסור כלל. ע"כ.

ועיין כעין זה בתוס' שבת עג: ד"ה ואין צריך לעצים (ובגהש"ס שם) שכתבו שזומר ואינו צריך לעצים לא מיחייב משום מלאכת קוצר, אפילו לרבי יהודה הסובר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, והטעם כתבו משום דכל קוצר, הכוונה שהוא צריך לדבר הנקצר הוא מגוף המלאכה, ובאינו צריך לגוף הדבר, אינו בכלל מלאכת קוצר.

ועיי"ש עוד ביד הקטנה (הובא בדרכי תשובה יו"ד שם) שיצא חוצץ נגד המנהג (שהובא ברמ"א או"ח סוף סי' תרצ"ו) שמחמת שמחת פורים לובשים בגדי נשים וכן להיפוך. דיש כאן איסור דאורייתא, ואין שום היתר מחמת שכוונתם רק לשמחה. ועיין במשנה: ברורה (שם) שג"כ פסק להחמיר.

והנה מדברי התוס' כאן (ד"ה מיכל וכו') מבואר דלולא דתפילין צריכין גוף נקי היה מותר לנשים ללבוש תפילין, וכן מותר להם ללבוש טלית עם ציצית.

וכתב הגרי"מ אהרנברג זצ"ל בדבר יהושע (ח"ה ענינים שונים סי' לד) דבתרגום יונתן עה"פ לא יהיה כלי גבר על אשה (דברים כב, ה) כתב לא יהיה גולין דציצית ותפילין דהינן תקוני גבר על איתא, ומוכח כדברי רש"י ולא כהתוס', עיין שם.

ועיין גם באגרות משה (או"ח ח"ד סי' מט) שהעיר מזה, וכתב דצריך לומר דס"ל להתוס' שזה אינו מהתרגום יונתן, עיין שם.

ובעצם דברי התרגום יונתן הנ"ל, הנה רבינו החיד"א בברכי יוסף (יו"ד סי' קפב) עמד בדברי התרגום, והביא מדברי הגמ' כאן דמיכל בת שאול הניחה תפילין ע"ש.

וראה גם בבית הלל (ביו"ד שם) שעמד בדברי התרגום דלא מצינו כזאת דאשה שתניח תפילין תעבור הל"ת דכאן ע"ש מש"כ. וראה עוד שו"ת מי יהודה (או"ח סי' ה) מש"כ בזה.

והנה הקושיא ממיכל בת שאול בערובין הנ"ל יש ליישב עפ"י מש"כ הלבוש (או"ח סי' י"ז ס"ב) דבבת מלך אין שייך האיסור דלא יהי' כלי גבר על אשה וכו' ע"ש וא"ש. ובזה יתיישב מה שמסופר (ראה בספר יד אור החיים עמ' נ"ב) דאשתו של רבינו האור החיים הק' היתה מנחת תפילין כמיכל בת שאול ע"ש. וצ"ע איך שרי, ולהנ"ל א"ש דהרי מאן מלכי רבנן, וא"כ רבינו האור החיים הק' נחשב כמלך, והרי אחז"ל דהנושא אשה לש"ש נחשב כאילו ילדה, וא"כ היא נחשבת בת מלך ואין האיסור דלא תלבש כדברי הלבוש הנ"ל ודו"ק.

והנה בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קמ"ח) הסתפק לגבי הנודר ממלבוש של חברו, מה נקרא מלבוש. והאם תפילין נקראים מלבוש ע"ש ובשו"ת בר ליואי (מהדו"ת או"ח סי' ט"ז) כתב דמדברי התרגום יונתן יש לפשוט דנחשב מלבוש ע"ש. וכן כתב בדרשת הבר מצוה בסו"ס גור ארי' יהודה להג"ר ליב זמבא ז"ל (אות ח) ע"ש. אך צ"ע בראיה זו, דהנה העירו המפרשים לדייק מדוע כתיב בתורה "לא יהיה כלי גבר" וגו' ולא כתוב לשון לבישה. וי"ל דמה"ט פ' התרגום דקאי ג"כ על ציצית ותפילין, וטעמו כיון דס"ל דאין הפסוק מדבר על בגד דוקא ולכן לא כתיב בפסוק הנ"ל לשון לבישה ודו"ק היטב וא"כ אין ראייה כמובן דזה נחשב בגד ודו"ק. (ועי' בכס"מ (פ"ה דשבועות הי"ח) ובהגהות הגרע"א (חומ"מ סי' רמ"ח סי"א) דפשיט"ל דתפילין לא נחשב בגד ע"ש, וי"ל הפי' בדבריהם כהנ"ל ומהתרגום יונתן ראי' לדבריהם ודו"ק).

וע"ע בצפנת פענח להגאון הרוגאצ'בי זצ"ל (בהפטרות פר' עקב) מש"כ לבאר הפסוק (ישעי' מ"ט): כי כולם כעדי תלבישי דקאי על תפילין שבראש ע"ש, נראה דס"ל דנחשב מלבוש. וע"ע בשו"ת כוכב מיעקב (סי' כ"ט) בזה. ובתקוני זוה"ק (תקון כ"א) עה"פ: יעש ה"א לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם - דקאי על תפילין שבראש ע"ש (ולגבי חוה בודאי נוכל ליישב עפ"י הלבוש שהיתה בת מלך ואכ"מ).

וע"ע בשפת אמת על סוכה (י"א א) שכתב דהתרגום הנ"ל הוא דלא להלכה ע"ש ובשו"ת פורת יוסף (ח"א סי' א) הרבה בדברי התרגום ע"ש. וראה עוד בקובץ כרם שלמה (שנה ח' קו' ח עמ' ט"ו והלאה) שכתב הג"ר יהושע ברוך רייניטץ זצ"ל מטשעטשעוויץ להוכיח עפ"י דברי התרגום יונתן הנ"ל דאשה כשרה לעשות ציצית ע"ש בדבריו באריכות ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע"ה ס"ק ג') ע"ש היטב.

וראה בגור אריה לרבינו המהר"ל (בחי' לערובין כאן) שכתב דבר חדש, דאפי' למ"ד דתפילין הוה מ"ע שלא הז"ג מ"מ נשים פטורות מתפילין ולא נאמרה המצוה להם, מפני שאין כבוד לשם ה' שיהיה נקרא על אשה עכ"ל. והוא דבר חדש וצ"ע מקור הדברים.

Rabbi Aryeh A. Frimer & Rabbi Dov I. Frimer, "Women's Prayer Services – Theory and Practice in Tradition, 32:2, pp. 5-118 (Winter 1998) at page 41

R. Soloveitchik believed he had good reason to doubt that greater fulfillment of mitzvot motivated many of these women, as illustrated in the following story, related to us by R. Yehuda Kelemer, former Rabbi of the Young Israel of Brookline, Massachusetts. During the mid-1970's, one of R. Kelemer's woman congregants at the Young Israel of Brookline was interested in wearing a tallit and tsitsit during the prayer services. After R. Kelemer had expressed to her his hesitations about the matter, she approached R. Soloveitchik — who lived in Brookline — on the matter. The Rav explained that in light of the novelty of the action, it needed to be adopted gradually. Accordingly, he suggested that she first try wearing a tallit without tsitsit (which is, of course, allowed for women.) The Rav asked the woman to return to him after three months, at which time they would discuss the matter further. When the two met once again, she described to R. Soloveitchik the magnificent nature of her religious experience in wearing the tallit. The Rav pointed out to the woman that wearing a tallit without tsitsit lacked any halakhically authentic element of mitzvah. It was obvious, therefore, that what generated her sense of "religious high" was not an enhanced kiyum hamitsvah, but something else. Under such circumstances, the Rav maintained, wearing a tallit was an inappropriate use of the mitzvah. Consequently, the Rav forbade the woman from wearing a tallit with tsitsit.

May Orthodox Rabbis Permit Women to Don Tefillin [1]?

Rabbi Mayer Twersky (www.torahweb.org)

I. The Ruling of the Ramo and Modern Reaction

ואם הנשים רוצין להחמיר על עצמן מוחין בידן

and if the women wish to act stringently [and don *tefillin*] we rebuke them

(Ramo, *Shulchan Aruch Orach Chaim* 38:3)

Recently, some rabbis have publicized and implemented their view that women wishing to don *tefillin* should be accommodated, contra Ramo's ruling. A firestorm of controversy has ensued. But seemingly there is ample justification for their position.

The argument runs as follows. What, in effect, have these rabbis done? To best serve their students/congregants they have, simply, sensitively aligned themselves with the Rambam, et al, whose view, contra Ramo, allows women to don *tefillin*. Surely, the view of Rambam, et al is valid.

The nominal argument continues. Times have unquestionably changed. We do not live in sixteenth century Krakow, eighteenth century Vilna, or even fin-de-siecle Radin. In today's world, women wishing to don *tefillin* should be accommodated.

II. Modern Mistakes

The beguilingly simple argument/*psak* outlined above is plagued by, at least, three egregious errors.

Error number one: the unequivocal ruling of the Ramo, subsequently silently endorsed by, inter alia, the Magen Avraham, Taz, Gaon of Vilna, Ba'al HaTanya, Aruch Hashulchan and Mishna Berurah, rejects the position of Rambam et al, and has stood unchallenged for over five hundred years. Moreover, Ramo's ruling has been accepted in Sephardic circles as well [2]. Overturning five hundred plus years of precedent and overwhelming consensus is anything but simple. Only the most eminent *ba'alei hora'ah* could even possibly entertain the notion. For anyone of lesser stature to tamper with five hundred plus years of tradition represents the height of brazenness and goes well beyond the pale of Orthodox Judaism.

The person of lesser or no *halachic* stature may feel that he has a crucially important perspective on the human dimension of the women and *tefillin* issue. Even if he were to be correct in his assessment, however, having perspective in no way compensates for his lack of Torah knowledge and qualification in *psak*. Instead of *paskening* the layman should share that perspective with the most eminent *ba'alei hora'ah*.

The rabbi who is not a *ba'al hora'ah* may nevertheless feel that within his school or shul the question of women and *tefillin* is his call. Even according to his proprietary premise he is profoundly wrong. It may be his school or shul, but it is the *Rebono Shel Olam's* Torah. (This point is elaborated in Section VII below.)

Error number two: even if the five hundred year consensus on the issue of women and *tefillin* had not existed, the recent "*psak*" would still be a perversion of *Halachah* and *halachic* process.

Difference of opinion in the *Rishonim* or *Shulchan Aruch* does not create a *halachic* smorgasbord from which everyone is free to make his own selection. At a culinary smorgasbord or in a commercial venue such as a clothing store every guest/consumer is entitled to have, and act upon, his preference. He can choose what he likes and select what suits himself/his charges best. But that modus operandi has no place in *Halachah* and *psak Halachah*. One is not allowed, much less entitled, to opine that, "I think the view of Rambam and Rashba suits me/my charges best."

ולא יאמר האדם אפסוק כמי שארצה בדבר שיש בו מחלוקת ואם עושה כן הרי זה דין שקר אלא אם הוא חכם גדול ויודע להכריע בראיות הרשות בידו a person may not say regarding an issue where there is difference of opinion "I will decide the *Halachah* as I wish", and if he did so, the ruling is false. But if he is a great sage and capable of deciding the *Halachah* based upon proofs it is his prerogative [to do so]

(Ramo, Choshen Mishpat 25:2) [3]

Psak Halachah is rendered by *chachomim* who are *ba'alei hora'ah* based upon canons of *psak*, not by anyone else, regardless of vocation or title, and not by engaging in crass religious consumerism.

Error number three: the recent "*psak*" reflects myopic perception. What, in the year 5774, is the core issue regarding women and *tefillin*? Is it "technical", yes *guf naki* or no *guf naki*? Or perhaps it is educational, accommodating sincere youth or rebuffing them? Alas, if it were only so simple.

In modern times women did not begin donning *tefillin* to emulate Michal bas Shaul, be devout Maimonideans or invoke *shem Hashem* upon themselves. Women donned *tefillin* because men do so. Within the secular modern mindset adopted by Reform and Conservative wherein equality = uniformity women who don *tefillin* thereby attain a measure of equality with men [4]. And thus the defining issue is axiological: can the secular value of egalitarianism be grafted onto *Halachah*?

The answer is obvious. Egalitarianism rejects a vital, essential, divinely ordained dimension of *Halachah*. *Halachah* does not discriminate against men or women. Most assuredly, however, it distinguishes between the genders. A genuine commitment to authentic *Halachah* per force entails rejecting the socially dominant, false philosophy of egalitarianism.

When individuals, regardless of vocation or title, grant license to women to don *tefillin*, *nolens volens*, they validate the insidiousness of egalitarianism.

We would do well to hear the voice of Rav Soloveitchik speaking to us across the generations regarding the obligation to staunchly resist false, socially/religiously dominant philosophies which assail Torah and its values.

In my opinion the *Halachic* dictum, *bishe'ath gezerath ha-malchuth 'afillu mitzvah kallah kegon le-shinuye 'arketha de-mesana, yehareg ve'al ya'avor* [at a time of religious persecution through governmental decree, even for a minor custom, such as one involving a shoelace, let one suffer death sooner than transgress it] (*Sanhedrin* 74b), requiring of us a heroic stand in times of adversity, applies not only to political and religious persecution originated by some pagan ruler, but also to situations in which a small number of God-fearing and Torah-loyal people is confronted with a hostile attitude on the part of the majority dominated by a false philosophy. [5]

A word of elaboration is in order. The issue is not what motivated two particular highschoolers to request permission to don *tefillin* in school. Their personal motives could be innocent, pure, and noble; I have no reason to think otherwise. The issue is the substance of their request - i.e., what the practice of women donning *tefillin* in 5774 represents.

This point can be more easily grasped by considering the following historically fictional scenario. The setting is nineteenth century Germany. Two sincere, innocent highschoolers regularly attend Reform Shabbos services. Not knowing any better, they view the playing of an organ as normative *halachic* behavior. What's more they are very moved by the musical accompaniment. On weekdays they begin davening at home to the accompaniment of an organ. This prolongs their *tefillah*. Nonetheless they happily cut back on much needed sleep to arise early because they feel that this mode of *tefillah* enhances their personal *avodas Hashem*. Eventually, in all innocence, they approach the principal of the local Orthodox day school and request permission to softly play the organ in the *ezras nashim* during davening.

How should the principal respond? Should he be "sensitive", mindful of their *mesiras nefesh*, and create space for their expression of their personal *avodas Hashem*?

Once again the answer is obvious. If the principal makes space for the organ, he does not respect their personal *avodas Hashem* or reward their *mesiras nefesh*. He grievously misleads; he egregiously reinforces reform behavior and values with tragically predictable consequences.

Correcting the students' home behavior may not fall within the principal's purview but he certainly cannot countenance Reform values and practices within school. He should commend their sincerity and commitment to *tefillah*. But he also should sensitively yet clearly explain why accompaniment of an organ has no place in authentic *tefillah*. His mandate is to educate. He rewards their *mesiras nefesh* by inspiring and encouraging genuine, basic *shemiras hamitzvos* - *Shabbos, kashrus, tznius*, etc., not by acquiescing to anti-*halachic* behavior. He respects their personal *avodas Hashem* by teaching them authentic, beautiful *avodas hashem*, according to the *Shulchan Aruch*.

All this is abundantly and indisputably clear. Today's contemporary analogue, women donning *tefillin*, is equally clear.

III. Truth and Accommodation

In the first section of this essay we mentioned a commonly asked question, surely it is preferable to march in step with the times and accommodate women on issues such as *tefillin* rather than risk losing them? Actually, the preceding remarks have already, in part, implicitly addressed this question. Due to its seminal importance, however, let us be explicit and more elaborate.

Once again the sagacious, authoritative voice of Rav Soloveitchik continues to speak to us.

I know beforehand the reaction to my letter on the part of our apostles of religious "modernism" and "utilitarianism". They will certainly say that since the great majority of the recently constructed synagogues have abandoned separate seating, we must not be out of step with the masses. This type of reasoning could well be -employed with regard to other religious precepts, such as the observance of the Sabbath, or the dietary laws. However, we must remember that an ethical or Halachic principle decreed by God is not rendered void by the fact that the people refuse to abide by it. Its cogency and veracity are perennial and independent of compliance on the part of the multitudes. If the ethical norm, *Thou shalt not kill* (Exodus 20:13), has not lost its validity during the days of extermination camps and gas chambers, when millions of people were engaged in ruthless murder, but on the contrary, has been impregnated with deeper meaning and significance, then every Halachic maxim assumes greater importance in times of widespread disregard and unconcern. The greater the difficulty, the more biting the ridicule and sarcasm, and the more numerous the opponent - then the holier is the principle, and the more sacred is our duty to defend it. [6]

The Rav was confronting the "Christianization of the synagogue"; today's *morei hora'ah* confront the egalitarianization of Torah. The *halachic* directive, which the Rav so powerfully articulated, remains the same.

The "women's" issues which in certain circles fuel much of the opposition to *Halachah* today had already begun percolating in Rav Soloveitchik's lifetime. The Rav sensitively and unapologetically addressed himself to the surface issues as well as their underlying etiology.

(W)e must not yield -- I mean emotionally, it is very important -- we must not feel inferior, experience or develop an inferiority complex, and because of that complex yield to the charm -- usually it is a transient and passing charm -- of modern political and ideological *sevoros* (logic). I say not only not to compromise -- certainly not to compromise -- but not to yield emotionally, not to feel inferior, not to experience an inferiority complex. The thought should never occur that it is important to cooperate just a little bit with the modern trend or with the secular, modern philosophy. In my opinion, *Yahadus* (Judaism) does not have to apologize either to the modern woman or to the modern representatives of religious subjectivism. There is no need for apology -- we should have pride in our *mesorah*, in our heritage. And of course, certainly it goes without saying one must not try to compromise with these cultural trends, and one must not try to gear the *halachic* norm to the transient way of a neurotic society, which is what our society is. [7]

In forming political coalitions or clinching business deals, negotiation, accommodation, and concession are the watchwords. They play, however, no legitimate role in determining truth. One ascertains truth through honest, rigorous, erudite inquiry - not by negotiating, accommodating, or conceding. What holds true for truth in general holds true for *halachic* truth (=psak) in particular. Of course, *psak Halachah* is always an exercise in applying *Halachah* to real life situations. As such, a fully nuanced, sensitive understanding of the prevailing socio-political, religious situation forms an integral part of the question. But the answer - *psak* - is neither conciliatory or non-conciliatory. These utilitarian categories are entirely misplaced when speaking of *Halachah* and *psak Halachah*. The *psak* represents what *Halachah*, truthfully and unapologetically, directs for the situation at hand.

IV. Ein Kol Chadash Tachas Hashemesh

The argument that contemporary *morei hora'ah* should march in step with the times and make concessions to prevent assimilation is hauntingly familiar.

We similarly state in our program for the revitalization of the Sabbath that the traditional interdiction of riding on the Sabbath for the purpose of attending the synagogue service may, in the discretion of the local rabbi, be modified ... we must learn to adjust our strategy to the realities of our time and place, in keeping with the realistic genius of the great builders of our faith. Thus, our Sages cautioned us, *tafasta m'rubah lo tafasta* - "to overreach is to court failure," when you attempt to grasp a great deal, you will grasp nothing ... In crucial periods, our sages did not hesitate to make special enactments for their own time or for a limited period of time, in order to meet the challenge of new circumstances. [8]

Conservative rabbis who adamantly insisted they were operating within, and according to principles of, *Halachah* promoted these arguments. In their ignorance they misconstrued and misapplied the sources they cited, and distorted *halachic* process and *Halachah*. Today Conservative Jews - *Hashem yeracheim* - are disappearing.

V. Truth Endures, Falsehood Does Not [9]

One final note about the myopic argument for accommodation on issues such as women and *tefillin* is in order.

As already explained, the real, underlying issue is the Torah's religious gender differentiation. Accordingly, any accommodation *volens volens* accepts and reinforces the inimical premise that avenues and expressions of *avodas Hashem* for men and women must be identical.

Such acceptance is wholly unacceptable. First of all, it distorts Torah. Moreover, such acceptance and accommodation actually alienate women from Torah.

The process of alienation is tragically straightforward and frighteningly quick. As just noted, accommodation validates and reinforces the inimical egalitarian impulse but cannot satisfy it. Brushing aside the Ramo's ruling does not make *Halachah* conform to the egalitarian creed. Seen from the twisted perspective of egalitarianism, women still suffer from discrimination. They are excluded from serving as *shliach tzibbur*, the *halachos* of marriage and divorce are most decidedly unegalitarian, etc. By reinforcing the egalitarian impulse without satisfying it, every accommodation intensifies the demand for further accommodations. But that demand can never be met because Torah and egalitarianism are fundamentally incompatible. And thus accommodationism, ל"ר, inevitably results in alienation and assimilation.

Tragically, this process of assimilation has already partially materialized. Yesterday's women's *tefillah* groups which stemmed from the same egalitarian impulse no longer suffice. Today *tefillin*, "partnership *minyanim*" and women rabbis are sought. And the handwriting on the wall is unmistakable. Tomorrow these stopgap, anti-*halachic* concessions will no longer suffice. The current path leads inexorably to a black hole of complete assimilation, ר"ל [10].

The alternative to aiding and abetting assimilation ר"ל is to assume our spiritual, educational mandate. Our mandate is to teach Torah (including, but obviously not limited to, elucidating the *halachic* process), and engender a profound appreciation for authentic Torah values, thereby guiding men and women alike to genuine *avodas Hashem* and religious experience.

VI. *Tefillin* and Talmud Torah

Let us digress for a moment. In recent decades whenever people agitate for changing *Halachah* they trumpet the alleged precedent of women and *talmud Torah*. It is vitally important to recognize the wholesale distortion created by that analogy.

The Belzer Rebbe, Chofetz Chaim, Rav Soloveitchik and other *gedolei Yisroel* who advocated *Torah she'b'al peh* instruction for women were not accommodating them or conceding to heretical, egalitarian, societal trends. Women were not agitating for *talmud Torah* opportunities. They were ר"ל happily assimilating. The *gedolim* recognized that our *mesorah* disapproved of optional, theoretical learning being imposed upon women. Our *mesorah* always mandated necessary, practical learning. In the modern era *Torah she'b'al peh* instruction within the guidelines provided by the *gedolim* for women was/is vitally necessary [11].

The issues of *talmud Torah* and *tefillin* for women could not be more different. The *chachmei hamesorah* upheld *Halachah* and combated assimilation by supporting *talmud Torah* for women. Initiatives such as allowing women to don *tefillin* tamper with *Halachah* and fuel assimilation.

VII. Students and Sages

Let us pause for a moment's reflection. We have outlined three egregious errors - the brazenness of brushing aside precedent and consensus, the smorgasbord mentality and approach to *psak*, and myopic perception of *halachic* issues. Each of these errors in its own right is so elementary and so glaring. The confluence of all three within the recent "*psak*" regarding women and *tefillin* is simply mind boggling. How could this possibly come to pass?

The *Shulchan Aruch* addresses our issue head on.

כל חכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה וכו'

Any sage who is qualified to issue *halachic* rulings but does not do so - he is withholding Torah

[*Shulchan Aruch* 242:14]

תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה שוטה רשע וגם רוח ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה

A student who is unqualified and renders *halachic* decisions is a delusional, wicked, and arrogant person, and about him it is said, "(s)he has caused many casualties"

[*Shulchan Aruch Yoreh Deah* ibid. 13, quoting Rambam verbatim]

ותלמידים הקטנים הקופצים להורות ולישב בראש להתגדל בפני ע"ה מרבים מחלוקת ומחריבים העולם ומבין נרה של תורה

And students of small stature who leap forward to issue *halachic* rulings and to assume positions of authority, aggrandizing themselves before the masses cause discord to proliferate, destroy the world and extinguish the lamp of Torah

[Ramo's gloss, also quoting Rambam, ibid.]

Let us try to get a feel for who is a *chacham she'higi'a l'hora'ah*. Rabbi Akiva Eiger (d.1837), the epitome of Torah mastery and majesty, seemed not entirely convinced that he himself qualified [12]. Ultimately, he wrote and published his responsa but only for the consideration of *morei hora'ah*. No *moreh hora'ah*, he insisted, should simply accept his conclusions. In more recent times, Rabbi Moshe Feinstein, widely acclaimed as the *posek hador*, felt the need to justify how he could write and publish responsa [13]. His justification, in part: *hi'gi'ah l'hora'ah* is determined relative to one's own generation. In our generation the range of our greatest sages extends over *Shas*, *Rishonim*, *Shulchan Aruch*, and *poskim*. Clearly, the bar for *hora'ah* remains very high.

Let us now turn our attention to the extraordinary, stinging words of censure which the *Shulchan Aruch* reserved for the *talmid shelo hi'gi'ah l'hora'ah* who *paskens*: *shoteh rasha v'gas ruach* (delusional, wicked, and arrogant.) We have generally excised such stinging epithets from our parlance because we tend to soften or sugarcoat the truth. But softening or sugarcoating also leads *rachamana litslan* to erosion. Accordingly, we need to take the *Shulchan Aruch* at its word, and try to retrace the thought process which yields the stinging censure.

Does the educator, rabbi, or layman not realize that he lacks the breadth and depth of knowledge required of a *ba'al hora'ah*? Does he, in a flight of Walter Mittyish imagination, think himself an expert in *Shas*, *Rishonim*, *Shulchan Aruch*, and major responsa? *Halachic* queries are never directed to him qua *ba'al Halachah* because he is not. They come his way only because of the professional position he occupies. Is his hubris so great and grip on reality so tenuous that he fails to recognize this distinction? How can he possibly arrogate the right to render *halachic* judgments, make public pronouncements about what is or is not consonant with *Halachah* and/or override five hundred plus years of *halachic* precedent and consensus?

Everyone intuitively understands and instinctively feels that a doctor who masquerades as a medical authority in an area beyond his expertise is not only dishonest but wicked. He may be very personable, affable, and even sincere in his desire to help. His personal graces and sincerity, however, do not ameliorate the evil of his masquerade. Inevitably and invariably, people will grievously suffer from his misguided medical guidance. Is a *halachic* masquerade any less immoral? Are spiritual fraud and injury of lesser import than medical fraud and injury?

When individuals act presumptuously and issue reckless rulings, the truth of *Yoreh De'ah* 242:13 becomes searingly painful. We are deeply pained by the thought that, as codified by the *Shulchan Aruch*, a fellow Jew is acting as a *shoteh, rasha, v'gas ruach*. We instinctively recoil at that thought. And yet our vulnerability to truth does not diminish its compelling veracity even an iota. The *Shulchan Aruch*'s stinging words of censure for the masquerading *halachic* authority are formulated with razor like precision.

So too *Shulchan Aruch*'s assessment of damage done by irresponsible *psak*- *rabim chalalim hipila*, it inflicts many spiritual casualties. Here too the *Shulchan Aruch* speaks with prescience and precision. Non Orthodox behavior is certified Orthodox. Secular, heretical values are accommodated and re-enforced, thereby promoting assimilation, ר"ל. A mockery is made of authentic *halachic* values such as sensitivity when so grossly misapplied. And sincere *mevakshei Hashem* are steered in the wrong direction.

Perhaps the best way to highlight the danger of irresponsible *psak* is this. *Hakadosh Baruch Hu* entrusted us with His Torah and its traditions - to study, interpret, and implement. In the hands of humble sages the integrity of Torah is secure. Their thinking and values are molded by a lifetime of immersion in Torah, and vast Torah erudition. Conversely, in the hands of non-experts the integrity of Torah is impossible to maintain. There is no end to the distortions that brazenness, a smorgasbord approach, and myopic perception will cause.

And, tragically, as per Ramo's gloss quoted above, discord proliferates. *Machlokes* inevitably follows irresponsible *psak* because we are not allowed to remain silent. We have an obligation to protest the distortion and protect the integrity of Torah.

VIII. *U'vacharta, And You Should Choose*

תורת השם תמימה משיבת נפש עדות השם נאמנה מחכימת פתי פקודי השם ישרים משמחי לב מצות השם ברה מאירת עינים יראת השם טהורה עומדת לעד משפטי השם אמת צדקו יחדו

The Torah of Hashem is perfect, restoring the soul; the testimony of Hashem is trustworthy, making the simple one wise; the orders of Hashem are upright, gladdening the heart; the command of Hashem is clear, enlightening the eyes; the fear of Hashem is pure, enduring forever; the judgments of Hashem are true, altogether righteous

[*Tehillim* 19:8-10, Artscroll translation]

Acceptance of *Hakadosh Baruch Hu's* Torah does not simply entail practical compliance. Acceptance also reflects firm belief and evinces a reverential attitude. We accept Torah with a sense of awe, joy, privilege and pride because we perceive it for what it is - Hashem's *chochmo*, perfect, upright, gladdening, enlightening, true, etc. Accordingly, we accept Torah with humility and submissiveness.

This is what acceptance of Torah ought to be. What acceptance of Torah is, however, in today's world in some circles does not correspond.

We are witness to a profoundly disturbing, religiously untenable phenomenon. Consciously or unconsciously, people want to hold fast onto some secular, anti-Torah Western values and, simultaneously, Torah. Their commitment to some anti-Torah values casts Torah, to a degree, in an adversarial role. And thus, consciously or unconsciously, in a futile attempt to reconcile the irreconcilable they push, twist and manipulate *Halachah* to make it more congenial to their opposing Western values. Somehow or other Torah has to be made malleable enough to accommodate their dual loyalties.

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע וגו' החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים

Contemplate that I have placed before you today life and good, death and evil, etc. Life and death, I have placed before you, blessing and curse, but you should choose life.

[*Devarim* 30:15, 19]

To genuinely live a life of Torah and serve *Hakadosh Baruch Hu*, we are called upon to choose blessing (=good) and forsake curse (=evil). Grafting evil onto good is simply not an option. Choosing what's right per force means rejecting what's wrong.

The choices we make define our lives and determine our destiny.

ותן בנו יצר טוב לעבדך באמת וביראה ובאהבה

[1] Rav Schachter *shlit"a* has authoritatively dealt with this question in his recent responsum. This essay, disseminated with his approbation, merely seeks to expound and expand upon some of the relevant, seminal issues in a popular forum.

[2] ע' ילקוט יוסף שארית בזה כיד השם הטובה עליו, ובין היתר ציין לדברי האר"י ז"ל והחיד"א

[3] דברי הרמ"א נאמרו בקשר לפסק ב"ד בד"מ מקום שישנו מושג של שודא, וקו"ח בשאר חלקי התורה

[4] By definition there can be no adequate response to quibblers who dispute incontrovertible facts. Nevertheless, for purpose of illustration, note the following candid, representative, programmatic remarks, "Ultimately our problem stems from the fact that we are viewed in Jewish law and practice as peripheral Jews. The category in which we are generally placed includes women, children, and Canaanite slaves. Members from this category are exempt from all positive commandments which occur within time limits. These commandments would include hearing the *shofar* on Rosh Hashanah, eating in the *sukkah*, praying with the *lulav*, praying the three daily services, wearing *tallit* and *tefillin*, and saying *Shema*... Moreover, it is both feasible and desirable for the community to begin educating women to take on the positive time-bound *mitzvot* from which they are now excused; in which case, those *mitzvot* would eventually become incumbent upon women." Rachel Adler, "The Jew Who Wasn't There", reprinted in Susannah Heshcel, ed. On Being a Jewish Feminist.

[5] "Message to a Rabbinic Convention", reproduced in Baruch Litvin, *The Sanctity of the Synagogue*, p. 111.

[6] Ibid.

[7] Transcript of a 1975 *shiur* delivered to RIETS rabbinic alumni, available at arikahn.blogspot.com

[8] "A Responsum on the Sabbath", in Mordechai Waxman, ed., *Tradition and Change*, 1958.

[9] קושטא קאי שקרא לא קאי (שבת ק"ד.)

[10] See my article in *Tradition* Vol. 32 No. 3, Spring 1998 ([posted in 2003 on TorahWeb.org](#) in its entirety), presenting and explaining Rav Soloveitchik's *psak* opposing women's *tefillah* groups. The following passage is, unfortunately, especially relevant: "These groups are predicated upon the mistaken notion that the experience of *tefillah* is enhanced by assuming active roles and conversely is stunted when such roles are off-limits. And yet women's *tefillah* groups, conducted with even minimal technical allegiance to the particulars of *Halakhah*, cannot provide their participants with the same or even equivalent active roles to those that are available to men praying with a quorum. Within such groups it is impossible to recite *devarim she-bi-kdusha* as such, fulfill the *mitsva of kerias haTorah*, etc. And thus, according to the mistaken premise of the *tefillah* groups, women's religious life remains muted even within such groups.

The participants in women's *tefillah* groups will, within the present generation, become intellectually and existentially aware of the failure of such groups and the concomitant false yet inevitable conclusion regarding women's standing within Yahadut. We must recognize that the possible ramifications of this falsehood are especially frightening and particularly tragic. Propelled by negative momentum and misguided by erroneous teachings, some women, God forbid, could reject all remaining halakhic constraints in an unrestrained attempt to enhance their (inauthentic) *tefillah* experience in particular and religious experience in general. Needless to say, this development would be especially tragic.

Accordingly, we presently have a grave responsibility to act wisely, and not be drawn into a fool's paradise of religious accommodationism. We must understand and help others to understand that women's *tefillah* groups, sincere intentions notwithstanding, both reflect as well as generate distortions of Torah principles. Instead of forming such groups we must disseminate authentic Torah teachings regarding *tefillah*, thereby fostering genuine, profound religious expression and experience."

[11] See also my article about the Rav in *Tradition* vol. XXX, no. 4 (reprinted in Rabbi Joseph B Soloveitchik: *Man of Halachah*, *Man of Faith*, edited by Rabbi Menachem Genack) and in *Jewish Action* Vol. 57, No. 4, Summer 1997 ([also posted in 2003 on TorahWeb.org](#) in its entirety.)

[12] ע' הקדמת בניו לשו"ת רעק"א

[13] ע' הקדמה לאג"מ או"ח ח"א